

[מכתב ב'] סיים תפלת י"ח ועקר רגליו האם צריך לשהות במקומו

איתא בגמ' (יומא נג:) אמר רבי אלכסנדר המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום. אמר רב מרדכי כיון שפסע שלש פסיעות לאחוריו התם איבעיא ליה למיקם, משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חוזר לאלתר דומה לכלב ששב על קיאו ע"כ. והנה איתא בתשובות גאוני מזרח ומערב (סי' קכא) וז"ל: והכי אמר רב שרירא גאון ישראל שאחר שהתפלל וחזר לאחוריו שלש פסיעות ונתן שלום, כל מה שירצה יעשה ואין בכך כלום ואם עומד במקומו או שחוזר לאלתר או שממתין עד שיאמר קדוש או לפניו או לאחוריו שפיר דמי. עכ"ל. וקשה, אי נימא דרב מרדכי אמורא הוה כדאיתא בסוטה (מו:) דהוא תלמידו של רב אשי, היאך רב שרירא חולק על רב מרדכי. אלא על כרחך צ"ל דהוא גאון כמבואר באגרת רב שרירא ופכ"ה בכת"י אוקספורד, ונשתרבבו דבריו אל הגמ'. ובאמת שבדקדוקי סופרים יומא (נג.) כתב דלא נמצת האי מילתא דרב מרדכי בשום כת"י מלבד

1. נר' דיש לחלק בין מצות אתרוג לעניינים אחרים, דבמצות ד' המינים כתיב ולקחתם "לכם" ודרשו רז"ל לכם "משלכם" משא"כ בשאר מצוות אפ"ל דרגיל ומהודר מהודר עדיף. **העורר.**

באחד ונכתבה בגליונו. ע"ש. וכן גרס בספר הבתים על הרמב"ם (הלכות תפילה פ"ה סעיף יח) וז"ל: כותב הרי"ף בשם רב מרדכי גאון כיון שפסע שלש פסיעות וכו' ע"כ. וכן ציין הרשב"א בתשובה (ס"ל תלו) שהוא גאון. וכן בגירסת שלטי הגבורים ברי"ף על המרדכי בברכות (ס"י קיא) וז"ל: וכתב רבנו אלפסי דמשמיה דרב מרדכי גאון אמר וכו' ע"כ.

ואחרי הודיע אותנו אלקים את כל זאת, אית לן פלוגתא בין רב מרדכי גאון לרב שרירא גאון שהוא מאוחר מרב מרדכי, דהא הביא רב שרירא באגרתו את בנו ואת אחיו של רב מרדכי במנין גאוני מתא מחסיא (פכ"ה בכת"י אוקספורד) וכתב הראב"י בתשובה (שו"ת ספרן של ראשונים, ס"י ח') דאצל הגאונים נמי אמרינן הלכתא כבתראי. ויש לומר דאי הוה שמיע להו לרי"ף וברכות ס"פ אין עומדין לרמב"ם (ופ"ט מהלכות תפילה ה"ב) ולרא"ש (ברכות פ"ה ס"י כג) תשובת רב שרירא, הוה הדרו בהו ופסקי כוותיה, וכמ"ש מהרי"ק ושו"ר (צד) וז"ל: אבל מה שנמצא כתוב בתשובת גאון אחד ולא עלה זכרונו על ספר ידוע, אפילו ימצא פוסק אחרון שיפסוק בהפך מהגאון הקודם לו איכא למימר דילמא לא שמיע ליה לאותו פוסק האחרון ואי שמיע ליה הוה הדר ביה ויש להביא ראיה על זה מהא דגרסינן בכתובות וכו' עכ"ל. ע"ש. וכן פסק הרמ"א בחו"מ (ס"י כח סעיף ב'). וכיו"ב כתב בשו"ת יביע אומר (ח"ז חו"מ ס"י א') דניחא ליה למרן לפסוק כראשונים שנדפסו בימינו ואשר נעלמו מעיני קדשו. ע"ש.

והלום ראיתי לגאון רבי משה לוי זצ"ל בהסכמתו לשו"ת כתם אופיר, שכתב דדברי רב שרירא הם פירוש לדברי רב מרדכי, דמ"ש רב מרדכי התם איבעיא ליה למיקם כלומר ולתת שם שלום לשמאלו ולימינו, ושכן מבואר להדיא במחזור ויטרי (ח"א ס"י כח) וז"ל: ואמרינן משמיה דרב מרדכי מקום שכלו ג' פסיעות שם צריך ליתן שלום וכו'. ע"ש. ואחמה"ר מכת"ר, מדברי ריב"ל גופיה שמעינן האי מילתא, דכשהוא אומר "ואח"כ יתן שלום" על כרחך דכוונתו שיתן במקומו. ומה חידש רב מרדכי בדבריו בלא פירוש זה. אלא ע"כ דאיכא לפרושי כרש"י, דכוונת רב מרדכי שיש לעמוד במקום שכלו הפסיעות ולא לחזור לאתער כיון שאם יחזור לאתער דומה לכלב ששב על קיאו.

סוף דבר: אדם שסיים להתפלל תפלת י"ח ופסע שלש פסיעות לאחוריו ואמר עושה שלום וכו' כל מה שירצה יעשה, שהרי עושה ע"פ בי"ד גדול ומומחה לרבים. ווע' שו"ת מהר"י אבן מגאש ס"י קיד).

אליהו קרמיזי, ישיבת "כרם ביבנה".

